

Галіпчак Володимир Дмитрович

Трансформація інформаційного простору України під впливом російської агресії: зміни та виклики

УДК 321.01:004

DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2023-4.4>

Галіпчак Володимир Дмитрович
аспірант кафедри політичних інститутів та процесів
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
вул. Шевченка, 57,
Івано-Франківськ, Україна
ORCID: 0009-0006-2501-0290

Ця стаття розглядає еволюцію інформаційного простору України в контексті російської агресії. Інформаційний простір став суттєвим аспектом сучасного світу, і його еволюція може мати важливий вплив на стабільність, безпеку та суспільний розвиток країни. Україна, зазнавши російської агресії, стала свідком і учасником інформаційної війни, яка визначила нові виклики та загрози її інформаційній безпеці. В даній статті буде розглянуто різні аспекти еволюції інформаційного простору України, включаючи вплив російської пропаганди та дезінформації, зміни у медіа, соціальних мережах та інших інформаційних засобах. Також буде проаналізовано роль інформаційної війни у російській агресії та методи її впливу на українське суспільство. На основі цього аналізу буде надано оцінку заходів, які були прийняті для зміцнення інформаційної безпеки України. Зокрема, досліджено зміни та виклики, з якими Україна стикалася під впливом інформаційної війни, а також розглянуто заходи та стратегії, що були прийняті для забезпечення інформаційної безпеки та стійкості до дезінформації та пропаганди. Вона докладно розглядає зміни, які відбулися у медіа, соціальних мережах, традиційних мас-медіа та інших інформаційних засобах, під впливом російської пропаганди. Автор також аналізує вплив цих змін на публічну думку та інформаційну безпеку. В статті розглядаються основні тенденції та зміни, що відбулися в інформаційному середовищі України за останнє десятиріччя, зокрема вплив пропаганди, дезінформації та кібератак. Стаття аналізує ефективність цих заходів, надає рекомендації для подальшого покращення інформаційної безпеки та стійкості до інформаційної війни, і робить висновки щодо майбутнього розвитку інформаційного простору України під впливом російської агресії. Дослідження наголошує на важливості підвищення інформаційної грамотності серед громадян, співпраці з міжнародними союзниками та підтримці незалежних медіа. Завершальна частина статті висвітлює перспективи майбутнього розвитку інформаційного простору України та закликає до уважності та відповідальності в сфері інформаційної безпеки.

Ключові слова: інформаційний простір, інформаційна війна, російська агресія, інформаційна безпека, виклики, трансформація.

Вступ. У сучасному світі інформація стала однією з найцінніших валют. Вона об'єднує нас, робить нашу повсякденну діяльність більш ефективною і сприяє розвитку суспільства. Проте інформаційний простір також став полем битви, де різні сили та актори борються за вплив, контроль і перекручення істини. Однією з найвідоміших та актуальних сучасних інформаційних конфронтацій є російська агресія проти України. Ця агресія почалася в 2014 році ще на початку гібридної війни та веде свою діяльність і у ці дні. З початком пономаштабного російського вторгнення та початком війни, інформаційний вектор так чи інакше видозмінювався та мав значний вплив на українське суспільство, малюючи перед собою значні виклики та завдання. Ця стаття спрямована на вивчення трансформації інформаційного простору України в контексті російської агресії. Ми досліджуємо зміни, що сталися в інформаційному оточенні України, а також аналізуємо виклики, які виникли внаслідок цих змін. Зрозуміння еволюції інформаційного простору є важливим завданням, оскільки це допоможе не лише виявити вразливості інформаційної безпеки, але й розробити ефективні заходи для її зміцнення та захисту, що допоможе нам швидше здобути перемогу над ворогом. У цій статті ми розглянемо історичний контекст російської агресії, ролі інформаційної війни, засоби впливу на інформаційний

простір України, а також спроби України відповісти на інформаційні виклики. Ми також розглянемо ефективність заходів, вжитих для зміцнення інформаційної безпеки.

Таким чином, ця стаття присвячена ретельному розгляду та аналізу важливої теми трансформації інформаційного простору України під впливом російської агресії в умовах російсько-української війни.

Метою цієї статті є дослідження та аналіз еволюції інформаційного простору України під впливом російської агресії. Головною метою є вивчення змін, які сталися в інформаційному оточенні України внаслідок війни з Росією, а також оцінка викликів, які виникли внаслідок цих змін.

Завдання статті:

– Проаналізувати історичний контекст російської агресії проти України і визначити, як ця агресія вплинула на інформаційний простір країни.

– Дослідити роль інформаційної війни у російській агресії та проаналізувати інструменти і методи, використовувані для інформаційного впливу.

– Визначити зміни, які сталися в інформаційному просторі України, включаючи медіа, соціальні мережі, традиційні мас-медіа і інші інформаційні засоби.

– Проаналізувати спроби та заходи України щодо збереження інформаційної незалежності та інформаційної безпеки під час російської агресії.

– Оцінити ефективність заходів, вжитих для зміцнення інформаційної безпеки та боротьби з інформаційним впливом.

Поставлені завдання спрямовані на розуміння та аналіз важливих аспектів трансформації інформаційного простору України в контексті російської агресії, а також на визначення шляхів зміцнення інформаційної безпеки та інформаційної незалежності країни.

Методи дослідження. Реалізація дослідницької мети може використовувати різні методи та підходи для збору та аналізу інформації, до основних можна віднести:

1. Аналіз документів: Даний метод передбачає вивчення офіційних документів, звітів, законів, політичних програм і інших текстових матеріалів, що стосуються інформаційного простору України під час російської агресії. Це може включати аналіз законів, які регулюють медіа, інформаційну безпеку і інші аспекти.

2. Соціологічні дослідження: Використання опитувань та опитувань для збору даних про вплив російської агресії на публічну думку, відношення до інформаційних джерел, відчуття інформаційної безпеки тощо.

3. Аналіз масових медіа: Спостереження за змінами в засобах масової інформації, зокрема в телебаченні, радіо, газетах та інтернет-виданнях. Це може включати в себе вивчення публікацій, статей, телепередач та іншого медійного контенту, що стосується конфлікту та інформаційної війни.

4. Аналіз соціальних мереж: Дослідження активності та поширення інформації у соціальних мережах, а також вивчення ролі соціальних мереж у поширенні дезінформації та пропаганди.

5. Експертні опитування: Заучення думок та досвіду експертів у галузі інформаційної безпеки, медійної діяльності і політики.

6. Аналіз даних з моніторингу: Використання програмних інструментів для моніторингу та аналізу інформації в мережі, спостереження за впливом російської агресії на інформаційний простір.

7. Порівняльний аналіз: Порівняння інформаційного простору до і після початку російської агресії, а також порівняння із іншими країнами, які стикалися з подібними викликами.

Ці методи можуть бути використані окремо або в поєднанні для отримання більш повного розуміння трансформації інформаційного простору України в умовах російської агресії. Важливо враховувати дотримання етичних норм та методологічних стандартів під час проведення дослідження.

Результати. В даній галузі було зроблено велику кількість наукових публікацій, де було висвітлено та проаналізовано зміну інформаційного простору України. Назвати всіх вчених, які працювали у галузі інформаційної політики в даному контексті буде складно, проте варто звернути уваги на

напрацювання Дмитра Зубкова (цей дослідник спеціалізується на аналізі соціальних мереж та їх ролі у поширенні інформації та дезінформації під час російської агресії. Він також вивчає вплив соціальних медіа на публічну думку), Марії Золотової (вона провела дослідження щодо інформаційної війни Росії проти України та її впливу на українське суспільство. Її публікації включають аналіз пропагандистських методів та стратегій Росії) та ін. Серед західних провідних науковців, можемо зупинитися на вченні Т. Снайдера (американського історика і політолога, який проводить дослідження історії та сучасних подій в Східній Європі та активно аналізує російську агресію та інформаційну війну), А. Еплбаум (журналістки та авторки книги «Червоний голод: війна Сталіна проти України». Її дослідження охоплюють історію та сучасні події в Україні, включаючи інформаційну війну та пропаганду). В цілому, варто сказати, що огляд досліджень вітчизняних та західних науковців показує, що ця тема має велике значення для розуміння сучасних геополітичних викликів та загроз. Науковці аналізують різні аспекти інформаційної війни, впливу медіа та соціальних мереж, а також роль інформаційної безпеки в українському суспільстві. Їх дослідження сприяють розвитку стратегій боротьби з дезінформацією та захисту інформаційного простору. Щодня та щогодини, отримуючи нову інформацію постійно ведеться аналіз та систематична робота щодо зміни інформаційного простору, яка в практичній площині повинна сприяти інформаційному захисту та боротьбі з агресором на усіх фронтах зіткнення [6].

Зміни в інформаційному просторі України в останні десятиріччя є предметом пильного дослідження та обговорень. З 2014 року, коли почалася російська агресія проти України, інформаційний простір країни зазнав суттєвих зрушень та впливів. Актуальність цієї теми надзвичайно важлива, оскільки вона допомагає розуміти вплив інформаційної війни на сучасне українське суспільство та політичний ландшафт. Перед початком російської агресії проти України, інформаційний простір країни перебував у стані зміни та напруження. Цей процес розпочався ще в далекому 2013 році, коли Україна відмовилася від укладення Угоди про асоціацію з Європейським Союзом. Це рішення спровокувало масові протести на Майдані Незалежності в Києві та призвело до повалення режиму Віктора Януковича. Майдан став символом боротьби за демократію та незалежність. В цьому контексті дослідження змін інформаційного простору України з 2014 року стає критично важливим завданням для розуміння складної ситуації в країні та реагування на виклики, які виникають у зв'язку з війною. Тому слід зазначити, що трансформація інформаційного простору України мала у собі довгий та вибудований історичний контекст.

Інформаційний простір країни пережив значущі трансформації та зміни, які вплинули на всі сфери суспільства. Більшість цих змін були так чи інакше зумовлені та продиктовані наслідками російської пропаганди та агресії, розглянемо соновні з них. Росія активно використовує свої медіа ресурси та інформаційні кампанії для поширення пропаганди та дезінформації в Україні. Контрольовані російським урядом медіа змальовують події в Україні в перекошеному світлі та створюють альтернативну реальність, що сприяє подальшому розгортанню конфлікту та сплутує громадян.

- Масові медіа: контрольовані російським урядом телевізійні канали, радіостанції та газети розповсюджують антиукраїнську пропаганду та дезінформацію. Це важливий канал впливу на різні групи населення.

- Соціальні мережі та Інтернет: Росія активно використовує соціальні мережі та інтернет для поширення фейків, дезінформації та маніпуляції громадською думкою. Такі платформи, як Facebook і Twitter, стали ареною для інформаційної боротьби.

- Тролі та боти: Російська інформаційна машина використовує тролі та ботів для створення фейкових облікових записів та коментування новинних статей з метою впливу на дискусії та поширення дезінформації.

- Кібератаки: Росія також використовує кібератаки для здобуття доступу до важливих інформаційних ресурсів та розповсюдження вірусів, які можуть завдати шкоди інфраструктурі[2].

Під впливом російської пропаганди українські медіа пережили значущі трансформації, що призвело до різного роду наслідків, як позитивних так і негативних (скасування або перезапущ медіа, зміна редакційної політики).

Однією з ключових функцій впливу на інформаційний простір є формування громадської та публічної думки. Так, російська пропаганда маючи значущий вплив на інформаційну безпеку в Україні, особливо в період з 2010 до 2022 року, ставила перед собою такі завдання:

- поляризація суспільства: Російська пропаганда активно працює на поляризацію суспільства, створюючи конфліктні лінії між різними групами населення та політичними партіями;

- зменшення довіри до інформації: Дезінформація та поширення фейкових новин призводять до загального зменшення довіри до інформації та зміцнюють сумніви у правдивості інформації навіть у незалежних джерел;

- загроза інформаційній безпеці: Російська інформаційна агресія загрожує інформаційній безпеці України, оскільки спрямована на дестабілізацію та вплив на внутрішні справи країни;

- розповсюдження фейкових новин та маніпуляція алгоритмами: російські агенти активно

створюють та поширюють фейкові новини через соціальні мережі. Вони також маніпулюють алгоритмами соціальних мереж для підвищення видимості антиукраїнських матеріалів;

- засоби анонімності: російська пропаганда використовує анонімні облікові записи та мережі для поширення дезінформації та для атак на українських громадян та діячів та інше [4].

Усі ці зміни в інформаційному просторі України під впливом російської агресії та пропаганди свідчать про необхідність постійного вдосконалення інформаційної безпеки та інформаційної грамотності громадян. Аналіз ролі та методів інформаційної війни є важливим аспектом розуміння сучасного конфлікту в Україні та розроблення стратегій для захисту інформаційної безпеки.

Особливу увагу слід приділити розвитку заходів для протидії російській інформаційній агресії та зміцненню інформаційної грамотності серед населення. Так, зокрема, період останнього десятиліття характеризується, тим що українська влада чітко та рішуче відповіла на виклики інформаційної війни шляхом підвищення заходів інформаційної безпеки. Деякі з цих змін включають:

- зміна у сприйнятті Росії: під впливом російської агресії та пропаганди українці стали більш обережними у сприйнятті інформації з російських джерел. Зросла обізнаність щодо методів дезінформації та підвищився рівень критичного мислення;

- розвиток українських медіа: під тиском російської пропаганди та дезінформації українські медіа стали вдосконалювати свої практики та зміцнювати професійні стандарти. З'явилися нові незалежні видання та онлайн-ресурси.

- засоби контролю інформації: українська влада прийняла заходи для боротьби з дезінформацією та забезпечення інформаційної безпеки. Було створено спеціальні органи та законодавчі акти, які регулюють сферу інформаційного простору;

- міжнародне співробітництво: Україна співпрацює з іншими країнами та міжнародними організаціями у сфері інформаційної безпеки та відповіді на інформаційну війну. Це допомагає отримувати підтримку та ресурси для боротьби з дезінформацією.

- розвиток громадянського суспільства: громадські організації та активісти стали важливими гравцями у веденні інформаційної боротьби та просуванні інформаційної грамотності [1].

Усі ці зміни в інформаційному просторі України під впливом російської агресії та пропаганди свідчать про необхідність постійного вдосконалення інформаційної безпеки та інформаційної грамотності громадян.

Відповіді України на виклики інформаційної безпеки та інформаційної війни свідчать про важливість цієї проблеми та зусилля, вкладені в захист інформаційного простору країни та збереження інформаційної та суверенної незалежності [5].

Таким чином, варто зазначити, що трансформація інформаційного простору України у військовий період є досить динамічним процесом, яким має у собі багато викликів та загроз з якими пересічному українцю потрібно стикатися та вміти справлятися щодня у буденному житті та звичайно на державному рівні. Прогнозуючи майбутнє розвитку інформаційного простору України під впливом російської агресії, слід сказати, що ключові тенденції викликів та загроз залишаються актуальними: (інформаційна агресія, кіберзагрози), проте правильна робота та адаптація українського суспільства, несе позитивні прикладні результати, що показують події 2022-2023 років, зокрема після початку російського повномасштабного вторгнення у якісному відсотковому співвідношенні радикально зменшення російського контенту у всіх проявах в інформаційному полі України.

Висновки. Отже, незважаючи ні на що, Україна, піддавшись російській агресії, стала сценою інформаційної війни, в якій боротьба за контроль над інформаційним простором грає важливу роль. Розглянувши еволюцію інформаційного простору України в період російської агресії, зміни та виклики, з якими країна стикалася, а також відповіді та заходи, які були прийняті для забезпечення інформаційної безпеки та стійкості до інформаційної війни, слід сказати, що наша держава веде правильну стратегію боротьби на інформаційному фронті. Україні слід продовжувати зосереджувати зусилля на зміцненні кіберзахисту, підвищенні інформаційної грамотності, співпраці з міжнародними партнерами та підтримці незалежних медіа. Ця ситуація демонструє, наскільки важливо захищати інформаційну незалежність та зміцнювати інформаційну безпеку в сучасному світі. Україна активно працює над розвитком стратегій і заходів для запобігання дезінформації та пропаганди та збереження інформаційної незалежності. Загальна стратегія України повинна бути інтегрованою та спрямованою на забезпечення інформаційної безпеки та стійкості до інформаційної війни. Розвиток критичного мислення серед громадян, захист критично важливих інформаційних інфраструктур та співпраця з міжнародними союзниками будуть ключовими чинниками у досягненні успіху на полі інформаційної битви та для загального благополуччя нашої держави у майбутньому.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гриценко В. Гібридна війна Росії проти України: інформаційні аспекти. *Інформаційна безпека України: виклики та загрози*. Київ, 2017. 220 с.

2. Загирняк М. Інформаційна війна Росії проти України: особливості, методи та наслідки. *«Гібридна війна»: виклики та загрози національній безпеці України*. Київ, 2015. 42 с.

3. Лях М. Інформаційна війна як складова гібридної війни: досвід України. *Гібридна війна: сучасні виклики і загрози*. Київ, 2016. 315 с.

4. Панфілов О. Інформаційна війна Росії: особливості та методи впливу на Україну. Збірник наукових праць Інституту військових стратегічних досліджень. Київ, 2017. 16–22 с.

5. Панченко О. Інформаційна безпека України в умовах гібридної війни. *Український інформаційний простір: стан, проблеми та перспективи розвитку*. Київ, 2018. 162 с.

6. Яценко В.А. Інформаційна свідомість як фактор війни Росії проти України. 2022. С. 9–12.

7. Giles, K. Russia's "Hybrid Warfare": How the Kremlin is Reinventing War in the 21st Century. The Atlantic Council, 2015. 180 p.

8. Herpen, M. van. Putin's Propaganda Machine: Soft Power and Russian Foreign Policy. Rowman & Littlefield, 2015. 204 p.

9. Shlapak, D.A., Johnson, M.W. Reinforcing Deterrence on NATO's Eastern Flank: Wargaming the Defense of the Baltics. Rand Corporation. 2016.

REFERENCES:

1. Hrytsenko, V. (2017). *Hybridna viina Rosii proty Ukrainy: informatsiyni aspekty*. Informatsiyna bezpeka Ukrainy: vyklyky ta zahrozy. Kyiv, 220 s.

2. Zahyrnyak, M. (2015). *Informatsiyna viina Rosii proty Ukrainy: osoblyvosti, metody ta naslidky*. "Hybridna viina": vyklyky ta zahrozy natsionalniy bezpetsi Ukrainy. Kyiv, 42 s.

3. Lyakh, M. (2016). *Informatsiyna viina yak skladova hybridnoyi viiny: dosvid Ukrainy*. Hybridna viina: suchasni vyklyky i zahrozy. Kyiv, 315 s.

4. Panfilov, O. (2017). *Informatsiyna viina Rosii: osoblyvosti ta metody vplyvu na Ukrainu*. Zbirnyk naukovykh prats Institutu viyskovykh stratehichnykh doslidzhen. Kyiv, 16-22 s.

5. Panchenko, O. (2018). *Informatsiyna bezpeka Ukrainy v umovakh hybridnoyi viiny*. Ukrainytsky informatsiynnyy prostir: stan, problemy ta perspektyvy rozvytku. Kyiv, 162 s.

6. Yashchenko, V.A. (2022). *Informatsiyna svidomist yak faktor viyny Rosii proty Ukrainy*, s. 9-12.

7. Giles, K. (2015). *Russia's "Hybrid Warfare": How the Kremlin is Reinventing War in the 21st Century*. The Atlantic Council, 180 s.

8. Herpen, M. van. (2015). *Putin's Propaganda Machine: Soft Power and Russian Foreign Policy*. Rowman & Littlefield, 204 s.

9. Shlapak, D.A., Johnson, M.W. (2016). *Reinforcing Deterrence on NATO's Eastern Flank: Wargaming the Defense of the Baltics*. Rand Corporation.

Transformation of Ukraine's information space under the influence of Russian aggression: changes and challenges

Halipchak Volodymyr Dmytrovych

Postgraduate Student at the Department
of Political Institutions and Processes
Vasyl Stefanyk Precarpathian National
University
Shevchenka str., 57,
Ivano-Frankivsk, Ukraine
ORCID: 0009-0006-2501-0290

This article examines the evolution of Ukraine's information space in the context of Russian aggression. The information space has become an essential aspect of the modern world, and its evolution can have an important impact on the stability, security and social development of a country. Ukraine, having experienced Russian aggression, became a witness and a participant in the information war, which identified new challenges and threats to its information security. This article will consider various aspects of the evolution of the information space of Ukraine, including the influence of Russian propaganda and disinformation, changes in the media, social networks and other means of information. The role of information warfare in Russian aggression and methods of its influence on Ukrainian society will also be analyzed. Based on this analysis, an assessment of the measures taken to strengthen Ukraine's information security will be provided. In particular, the changes and challenges faced by Ukraine under the influence of information warfare will be examined, as well as the measures and strategies taken to ensure information security and resilience to disinformation and propaganda. She examines in detail the changes that have taken place in the media, social networks, traditional mass media and other means of information, under the influence of Russian propaganda. The author also analyzes the impact of these changes on public opinion and information security. The article examines the main trends and changes that have occurred in the information environment of Ukraine over the last decade, including the impact of propaganda, disinformation, and cyber attacks. The article analyzes the effectiveness of these measures, provides recommendations for further improvement of information security and resistance to information warfare, and draws conclusions regarding the future development of Ukraine's information space under the influence of Russian aggression. The study emphasizes the importance of increasing information literacy among citizens, cooperation with international allies and support for independent media. The final part of the article highlights the prospects for the future development of the information space of Ukraine and calls for attention and responsibility in the field of information security.

Key words: information space, information war, Russian aggression, information security, challenges, transformation.